Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

3 päivänä lokakuuta 2013 *

Pääomien vapaa liikkuvuus — Verolainsäädäntö — Yhteisövero — Maassa asuvan yhtiön vastikkeena kolmanteen maahan sijoittautuneen yhtiön myöntämistä luotoista maksamat korot — Näiden yhtiöiden väliset ”erityissuhteet” — Alikapitalisointijärjestelmä — Niiden korkojen vähennyskelvottomuus, jotka liittyvät luottojen ylivelkaantumisena pidettävään osaan — Vähennyskelpoisuus, kun korot maksetaan maassa asuvalle yhtiölle — Veropetokset ja veronkierto — Täysin keinotekoiset järjestelyt — Täyden kilpailun olosuhteet — Oikeasuhteisuus

Asiassa C-282/12,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Tribunal Central Administrativo Sul (Portugali) on esittänyt 29.5.2012 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 6.6.2012, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Itelcar – Automóveis de Aluguer Lda

vastaan

Fazenda Pública,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja L. Bay Larsen, varapresidentti K. Lenaerts, joka hoitaa neljännen jaoston tuomarin tehtäviä, sekä tuomarit J. Malenovský, U. Lõhmus (esittelevä tuomari) ja M. Safjan,

julkisasiamies: N. Wahl,

kirjaaja: hallintovirkamies V. Tourrès,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 11.4.2013 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Itelcar – Automóveis de Aluguer Lda, edustajinaan advogado P. Vidal Matos ja advogado D. Ortigão Ramos,

— Portugalin hallitus, asiamiehinään L. Inez Fernandes, J. Menezes Leitão ja A. Cunha,

— Euroopan komissio, asiamiehinään M. Afonso ja W. Roels,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

* Oikeudenkäyntikieli: portugali.

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee EY 56 ja EY 58 artiklan tulkintaa.

2 Tämä ennakkoratkaisupyyntö on esitetty asiassa, jossa kantajana on Itelcar – Automóveis de Aluguer Lda (jäljempänä Itelcar) ja vastaajana on Fazenda Pública (verohallinto) ja jossa on kyse amerikkalaiselle GE Capital Fleet Services International Holding, Inc. -nimiselle yhtiölle (jäljempänä GE Capital) vastikkeena sen Itelcarille myöntämistä luotoista maksettujen korkojen osittaisesta vähennyskelvottomuudesta.

Asiaa koskevat Portugalin oikeussäännöt

3 Oikeushenkilöiden tuloverosta annetun lain (Código do Imposto sobre o Rendimento das Pessoas Coletivas), sellaisena kuin se seuraa 3.7.2001 annetusta asetuksesta (Decreto-Lei) nro 198/2001, sellaisena kuin se on muutettuna 30.12.2005 annetulla lailla nro 60-A/2005 (jäljempänä CIRC) 61 §:ssä, jonka otsikko on ”Alikapitalisointi”, säädetään seuraavaa:

”1. Kun verovelvollisen velka yksikölle, joka ei asu Portugalin alueella tai toisessa unionin jäsenvaltiossa ja johon sillä on 58 §:n 4 momentissa tarpeellisin muutoksin tarkoitettu erityissuhde, merkitsee ylivelkaantumista, sellaiseen velan osaan, jota pidetään ylivelkaantumisena, liittyviä korkoja ei voida vähentää määritettäessä verotettavaa voittoa.

2. Erityissuhteeseen rinnastetaan verovelvollisen velka kolmannelle, joka ei asu Portugalin alueella tai toisessa unionin jäsenvaltiossa, tilanteessa, jossa yksi 58 §:n 4 momentissa mainituista yksiköistä on antanut avaalin tai takauksen.

3. Kyseessä on ylivelkaantuminen, kun velkojen määrä kullekin 1 ja 2 momentissa mainitulle yksikölle verovuoden millä tahansa hetkellä on yli kaksinkertainen siihen määrään nähden, jonka yksikkö omistaa verovelvollisen omasta pääomasta.

4. Velkaa laskettaessa huomioon otetaan kaikenlaiset yksikön, johon verovelvollisella on erityissuhde, kanssa sovitut rahamääräiset tai luontoissuorituksena myönnettävät luotot riippumatta sovitusta vastikkeesta, mukaan lukien liiketoiminnasta johtuvat luotot, kun yli kuusi kuukautta on kulunut päivästä, jolloin ne tulivat perimiskelpoisiksi.

5. Oman pääoman laskentaa varten merkitty ja maksettu yhtiöpääoma lisätään voimassa olevassa kirjanpitolainsäädännössä määritettyihin muihin eriin lukuun ottamatta niitä eriä, jotka koskevat mahdollisia tai piileviä arvonlisiä tai arvonalennuksia ja erityisesti sellaisia arvonnousuja tai arvonalentumisia, jotka johtuvat uudelleenarvostuksesta, jota ei sallita verolainsäädännössä, tai pääomaosuusmenetelmän soveltamisesta.

6. Lukuun ottamatta tilannetta, jossa luotto on otettu yksiköltä, joka asuu sellaisessa maassa tai sellaisella alueella, jonka verojärjestelmä on selvästi edullisempi ja joka kuuluu valtiovarainministerin asetuksella hyväksyttyyn luetteloon, 1 momentin säännöksiä ei sovelleta, jos verovelvollinen tilanteessa, jossa 3 momentissa tarkoitettu velkasuhde ylittyy, osoittaa, että kun otetaan huomioon toiminnan luonne, toimiala, toiminnan laajuus ja muut merkitykselliset arviointiperusteet ja liiketoimen, joka ei edellytä sellaisten yksikköjen osallistumista, johon sillä on erityissuhde, riskiprofiili, se olisi voinut saada samansuuruisen luoton vastaavin ehdoin riippumattomalta yksiköltä.

7. Edellä 6 momentissa mainittuihin todisteisiin on sisällyttävä 121 §:ssä tarkoitettu verokansio.”

4 CIRC:n 58 §:n 4 momentin, johon 61 §:n 1 ja 2 momentissa viitataan, sanamuoto on seuraava:

”Erityissuhteena pidetään kahden yksikön suhteita tilanteissa, joissa yksi niistä voi käyttää välittömästi tai välillisesti merkittävää vaikutusvaltaa toisen hallinnointipäätöksiin, mitä pidetään toteen näytettynä muun muassa seuraavien yksiköiden välillä:

a) yksikkö ja sen pääoman omistajat, heidän puolisonsa tai heidän suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa olevat sukulaisensa, jotka omistavat välittömästi tai välillisesti vähintään 10 prosenttia pääomasta tai äänioikeuksista

b) yksiköt, joissa samat osakkeenomistajat, heidän puolisonsa tai heidän suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa olevat sukulaisensa, jotka omistavat välittömästi tai välillisesti vähintään 10 prosenttia pääomasta tai äänioikeuksista

c) yksikkö ja sen yhtiöelinten tai minkä tahansa hallintoelinten, johtoelinten tai valvontaelinten jäsenet ja heidän puolisonsa tai heidän suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa olevat sukulaisensa

d) yksiköt, joissa enemmistö yhtiöelinten tai minkä tahansa hallintoelinten, johtoelinten tai valvontaelinten jäsenistä, on samoja henkilöitä tai, jos he ovat eri henkilöitä, he ovat toisiinsa yhteydessä avioliiton, laillisesti tunnustetun parisuhteen tai suoran sukulaissuhteen kautta

e) yksiköt, joita yhdistää toisiinsa alisteisuussopimus tai tasavertaiskonsernin muodostamisesta tehty sopimus tai muu vaikutuksiltaan vastaava sopimus

f) yritykset, jotka ovat määräysvaltasuhteessa, sellaisena kuin se määritellään säännöksissä, joilla asetetaan velvollisuus laatia konsolidoituja tilinpäätöksiä

g) yksiköt, joiden välillä on niiden välittömien tai välillisten kaupallisten, rahoituksellisten, ammatillisten tai oikeudellisten suhteiden vuoksi tosiasiallinen riippuvuussuhde, kun ne harjoittavat toimintaansa erityisesti jossakin seuraavista tilanteista:

   1) yhden yksikön toiminnan harjoittaminen riippuu olennaisesti siitä, että toinen yksikkö luovuttaa sille immateriaalioikeuksia tai taitotietoa

   2) yhden yksikön raaka-ainehankinnat tai pääsy tuotteiden, tavaroiden tai palvelujen myyntiverkkoihin riippuvat olennaisesti toisesta yksiköstä

   3) olennaista osaa yhden yksikön toimintaa voidaan harjoittaa vain toisen yksikön avulla tai se riippuu tämän päätöksistä

   4) oikeus vahvistaa yhden yksikön myymien, toimittamien tai hankkimien tavaroiden tai palvelujen hinnat tai taloudelliselta vaikutukseltaan vastaavat ehdot kuuluu oikeustoimen nojalla toiselle yksikölle

   5) yksiköiden kaupallisia tai oikeudellisia suhteita sääntelevien sääntöjen ja ehtojen nojalla yksi yksikkö voi asettaa toisen yksikön hallinnointipäätösten edellytykseksi tosiseikkoja tai olosuhteita, jotka eivät liity niiden varsinaiseen kaupalliseen tai ammatilliseen suhteeseen

h) Portugalissa asuva yksikkö tai yksikkö, joka ei asu Portugalissa mutta jolla on siellä kiinteä toimipaikka, ja yksikkö, johon sovelletaan selvästi edullisempaa verojärjestelmää ja joka asuu maassa tai alueella, joka kuuluu valtiovarainministeriön asetuksella hyväksyttyyn luetteloon.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

5 Itelcar on portugalilainen yhtiö, jonka toimialana on muun muassa henkilöautojen vuokraaminen. Vuoteen 2005 saakka sen yhtiöpääoman omisti kokonaan belgialainen General Electric International (Benelux) BV -niminen yhtiö, jonka pääomasta GE Capital omisti yli 10 prosenttia. Vuodesta 2006 lähtien kyseinen belgialainen yhtiö omisti 99,98 prosenttia ja GE Capital 0,02 prosenttia Itelcarin pääomasta.

6 Lisäksi 23.7.2001 tuli voimaan Itelcarin ja GE Capitalin välinen kymmenvuotinen puiteluottosopimus, jonka nojalla Itelcar sai luottoa maksamalla vastikkeeksi korkoa, jonka korkokanta on Euribor lisättynä 0,5 prosentin marginaalilla.

7 Kyseisen sopimuksen puitteissa Itelcar otti konkreettisesti luottoa 122 072 179,97 euroa vuonna 2004, 131 772 249,75 euroa vuonna 2005, 212 113 789,46 euroa vuonna 2006 ja 272 113 789,46 euroa vuonna 2007.

8 Itelcar teki verovirastolle hakemuksia osoittaakseen, että GE Capitalilta saatu luotto olisi kunakin vuonna 2004–2007 voitu saada vastaavin ehdoin riippumattomalta yksiköltä ja että GE Capitalin kanssa sovittu korkomarginaali oli täyden kilpailun periaatteen mukainen.

9 Itelcarille ilmoitettiin 5.12.2008 ja 8.1.2009 päivätyillä tiedonannoilla lopullisista verotarkastuskertomuksista, joilla vahvistettiin CIRC:n 61 §:n nojalla tehdyt korjaukset yhtiön verokantaan vuosien 2004–2007 osalta. Näissä kertomuksissa todettiin, että Itelcar on ylivelkaantunut kyseisen pykälän 3 momentissa tarkoitetulla tavalla eikä ole esittänyt riittäviä todisteita, jotta saman pykälän 6 momenttia voitaisiin soveltaa.

10 Vuoden 2009 aikana Itelcar esiti kaksi oikaisuvaatimusta kyseisistä korjauksista. Koska nämä oikaisuvaatimukset hylättiin, se nosti kanteen Tribunal Administrativo e Fiscal de Sintrassa. Tämä kanne hylättiin osittain sillä perusteella, etteivät asiaan sovellettavat kansallisen lain säännökset rajoittaneet EY 56 artiklassa vahvistettua pääomien vapaata liikkuvuutta.

11 Itelcar valitti Tribunal Administrativo e Fiscal de Sintran tuomiosta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen, joka katsoo, että asian ratkaiseminen riippuu siitä, ovatko CIRC:n merkitykselliset säännökset unionin oikeuden mukaisia.

12 Tässä tilanteessa Tribunal Central Administrativo Sul päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Ovatko [SEUT] 63 ja [SEUT] 65 artikla (aiemmat [EY] 56 ja [EY] 58 artikla) esteenä CIRC:n 61 §:n – – kaltaiselle jäsenvaltion säännökselle, jossa tilanteessa, jossa Portugalissa asuva verovelvollinen on velkasuhteessa kolmannessa maassa asuvaan yksikköön, johon sillä on CIRC:n 58 §:n 4 momentissa tarkoitettu erityissuhde, ei sallita sellaisten korkojen vähennyskelpoisuutta verotuksessa huomioon otettavina kuluina, jotka liittyvät sellaiseen velan osaan, jota pidetään CIRC:n 61 §:n 3 momentissa tarkoitettuna ylivelkaantumisena, ja joista Portugalissa asuva verovelvollinen vastaa ja jotka se maksaa, samoissa olosuhteissa kuin sellaisten korkojen vähennyskelpoisuutta, joista sellainen Portugalissa asuva verovelvollinen vastaa ja jotka se maksaa, jonka ylivelkaantuminen tapahtuu suhteessa sellaiseen Portugalissa asuvaan yksikköön, johon sillä on erityissuhde?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

13 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii kysymyksellään selvittämään, onko EY 56 artiklaa tulkittava siten, että sen vastainen on jäsenvaltion lainsäädäntö, jossa ei sallita maassa asuvan yhtiön luotonantajana olevalle yhtiölle, joka on sijoittautunut kolmanteen maahan ja johon sillä on

erityissuhde, maksamien korkojen, jotka liittyvät sellaiseen velan osaan, jota pidetään ylivelkaantumisena, vähentämistä kuluna verotettavaa voittoa määritettäessä mutta jossa sallitaan tällaisten korkojen vähentäminen, kun ne maksetaan maassa asuvalle luotonantajana olevalle yhtiölle, johon luotonottajana olevalla yhtiöllä on erityissuhde.

Sovellettava vapaus

14 EY 56 artiklan sovellettavuudesta pääasian olosuhteissa on todettava aivan aluksi, että ulkomailla asuvan kotimaassa asuvalle myöntämät luotot ja lainat ovat tässä määräyksessä tarkoitettuja pääomaliikkeitä, kuten perustamissopimuksen 67 artiklan [artikla on kumottu Amsterdamin sopimuksella] täytäntöönpanosta 24.6.1988 annetun neuvoston direktiivin 88/361/ETY (EYVL L 178, s. 5) liitteessä I olevan nimikkeistön otsikossa VIII ja kyseisessä liitteessä olevissa selityksissä todetaan (ks. vastaavasti asia C-452/04, Fidium Finanz, tuomio 3.10.2006, Kok., s. I-9521, 41 ja 42 kohta).

15 Portugalin hallitus väittää kuitenkin, että pääasiassa kyseessä oleva lainsäädäntö muodostaa järjestelmän, joka perustuu sellaisten ”erityissuhteiden” olemassaoloon, jotka johtuvat siitä, että luotonantajayksikkö voi käyttää välittömästi tai välillisesti merkittävää vaikutusvaltaa luotonottajayksikön hallinnointi- ja rahoituspäätöksiin. Unionin tuomioistuin on sen mukaan tutkinut tällaisia järjestelmiä yksinomaan sijoittautumisvapauden näkökulmasta eikä sijoittautumisvapautta sovelleta toimenpiteisiin, jotka on toteutettu – kuten nyt käsiteltävässä asiassa – kolmanteen maahan sijoittautuneen yksikön kanssa.

16 Tältä osin unionin tuomioistuin on todennut, että kun kyse on kansallisesta lainsäädännöstä, joka koskee kolmannesta maasta peräisin olevien osinkojen verokohtelua, on katsottava, että tämän lainsäädännön tarkoituksen tutkiminen riittää sen selvittämiseksi, kuuluuko tämä verokohtelu EY:n perustamissopimuksen pääomien vapaata liikkuvuutta koskevien määräysten soveltamisalaan. Koska perustamissopimuksen sijoittautumisvapautta koskevassa luvussa ei ole yhtäkään määräystä, jossa näiden määräysten soveltamisalaa laajennettaisiin koskemaan tilanteita, joissa on kyse jäsenvaltiossa olevan yhtiön sijoittautumisesta kolmanteen maahan tai kolmannessa maassa olevan yhtiön sijoittautumisesta jäsenvaltioon, tällainen lainsäädäntö ei voi kuulua SEUT 43 artiklan soveltamisalaan (ks. asia C-35/11, Test Claimants in the FII Group Litigation, tuomio 13.11.2012, 96 ja 97 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

17 Unionin tuomioistuin on todennut myös, että jos tällaisen kansallisen lainsäädännön tarkoituksesta käy ilmi, että lainsäädäntöä on tarkoitettu sovellettavaksi vain omistusosuuksiin, joiden nojalla voidaan käyttää selvää vaikutusvaltaa kyseessä olevan yhtiön päätöksiin ja päättää tämän yhtiön toiminnasta, tilanteessa ei voida vedota SEUT 43 artiklaan eikä SEUT 56 artiklaan (em. asia Test Claimants in the FII Group Litigation, tuomion 98 kohta).

18 Kolmannesta maasta peräisin olevien osinkojen verokohtelua koskevaa kansallista lainsäädäntöä, jota ei sovelleta yksinomaan tilanteisiin, joissa emoyhtiö käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa osinkoja jakavaan yhtiöön, sitä vastoin on arvioitava suhteessa SEUT 56 artiklaan. Jäsenvaltiossa asuva yhtiö voi näin ollen – riippumatta siitä, kuinka suuri omistusosuus sillä on kolmanteen maahan sijoittautuneesta osinkoja jakavasta yhtiöstä – vedota tähän määräykseen riitauttaakseen kyseisen lainsäädännön laillisuuden (em. asia Test Claimants in the FII Group Litigation, tuomion 99 kohta ja asia C-168/11, Beker, tuomio 28.2.2013, 30 kohta).

19 Tällaisia toteamuksia sovelletaan pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen kansalliseen lainsäädäntöön, joka koskee sellaisten korkojen verokohtelua, jotka maassa asuva yhtiö maksaa luotonantajana olevalle kolmanteen maahan sijoittautuneelle yhtiölle, johon yhtiöllä on erityissuhde. Tällainen lainsäädäntö ei nimittäin kuuluisi EY 43 eikä EY 56 artiklan soveltamisalaan, jos se koskisi yksinomaan tilanteita, joissa tällainen luotonantajana oleva yhtiö omistaa maassa asuvasta luotonottajana olevasta yhtiöstä omistusosuuden, jonka nojalla se voi käyttää selvää vaikutusvaltaa viimeksi mainittuun yhtiöön.

20 Pääasiassa kyseessä olevasta lainsäädännöstä on todettava, kuten Itelcar ja Euroopan komissio toteavat, että CIRC:n 58 §:n 4 momentissa määritelty erityissuhteen käsite ei koske yksinomaan tilanteita, joissa kolmannen maan luotonantajana oleva yhtiö käyttää edellä mainitussa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitettua selvää vaikutusvaltaa maassa asuvaan luotonottajana olevaan yhtiöön omistusosuutensa nojalla. Erityisesti kyseisen 4 momentin g kohdassa luetellut tilanteet, jotka liittyvät kyseessä olevien yhtiöiden kaupallisiin, rahoituksellisiin, ammatillisiin tai oikeudellisiin suhteisiin, eivät välttämättä edellytä sitä, että luotonantajana oleva yhtiö omistaa osuuden luotonottajana olevasta yhtiöstä.

21 Portugalin hallitus totesi kuitenkin istunnossa vastauksena unionin tuomioistuimen esittämään kysymykseen, että kyseistä lainsäädäntöä sovelletaan ainoastaan tilanteisiin, joissa luotonantajana oleva yhtiö omistaa välittömästi tai välillisesti osuuden luotonottajana olevasta yhtiöstä.

22 Vaikka oletettaisiin, että pääasiassa kyseessä olevaa lainsäädäntöä sovellettaisiin ainoastaan tilanteisiin, jotka koskevat luotonottajana olevan yhtiön ja sellaisen luotonantajana olevan yhtiön välisiä suhteita, joka omistaa vähintään 10 prosenttia ensin mainitun yhtiön pääomasta tai äänioikeuksista, tai sellaisten yhtiöiden suhteita, joissa samoilla osakkeenomistajilla on tällainen omistusosuus, kuten CIRC:n 58 §:n 4 momentin a ja b kohdassa säädetään, on todettava, että tämänlaajuinen omistusosuus ei merkitse välttämättä sitä, että tämän omistusosuuden haltija käyttäisi selvää vaikutusvaltaa sen yhtiön päätöksiin, jonka osakkeita se omistaa (ks. vastaavasti asia C-251/98, Baars, tuomio 13.4.2000, Kok., s. I-2787, 20 kohta ja asia C-446/04, Test Claimants in the FII Group Litigation, tuomio 12.12.2006, Kok., s. I-11753, 58 kohta).

23 Tästä seuraa, että jäsenvaltiossa asuva yhtiö riippumatta siitä, omistaako kolmannessa maassa asuva luotonantajana oleva yhtiö siitä osuuden, tai riippumatta tämän omistusosuuden laajuudesta voi vedota pääomien vapaata liikkuvuutta koskeviin perustamissopimuksen määräyksiin riitauttaakseen tällaisen kansallisen lainsäädännön laillisuuden (ks. analogisesti em. asia Test Claimants in the FII Group Litigation, tuomio 13.11.2012, 104 kohta).

24 Pääasiassa ei ole myöskään vaaraa siitä, että tulkittaessa kyseisiä määräyksiä kolmansien maiden kanssa vallitsevien suhteiden osalta kolmansiin maihin sijoittautuneet luotonantajana olevat yhtiöt, jotka eivät kuulu sijoittautumisvapauden maantieteelliseen soveltamisalaan, voisivat hyötyä tästä vapaudesta. Toisin kuin Portugalin hallitus väitti istunnossa, pääasiassa kyseessä olevan kaltainen jäsenvaltion lainsäädäntö ei nimittäin koske tällaisten yhtiöiden markkinoillepääsyn edellytyksiä tässä jäsenvaltiossa vaan yksinomaan sellaisten korkojen verokohtelua, jotka liittyvät sellaiseen velan osaan, jota pidetään ylivelkaantumisena, kun maassa asuva yhtiö on ottanut kyseisen luoton kolmanteen maahan sijoittautuneelta yhtiöltä, johon sillä on CIRC:n 58 §:n 4 momentissa tarkoitettu erityissuhde (ks. analogisesti em. asia Test Claimants in the FII Group Litigation, tuomio 13.11.2012, 100 kohta).

25 Tämän vuoksi pääasiassa kyseessä olevan kaltaista lainsäädäntöä on tutkittava yksinomaan EY 56 artiklassa vahvistetun pääomien vapaan liikkuvuuden valossa.

Rajoituksen olemassaolo ja mahdollinen oikeuttaminen

26 On syytä muistuttaa vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenevän, että vaikka välitön verotus kuuluu jäsenvaltioiden toimivaltaan, niiden on tätä toimivaltaansa käyttäessään kuitenkin noudatettava unionin oikeutta (yhdistetyt asiat C-338/11–C-347/11, Santander Asset Management SGIIC ym., tuomio 10.5.2012, 14 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

27 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee myös, että EY 56 artiklan 1 kohdassa pääomanliikkeiden rajoituksina kielletään muun muassa toimenpiteet, joilla aiheutetaan se, että jossakin toisessa valtiossa asuvat henkilöt ovat vähemmän halukkaita tekemään sijoituksia tietyssä jäsenvaltiossa, tai se, että

kyseisessä jäsenvaltiossa asuvat henkilöt ovat vähemmän halukkaita tekemään niitä muissa valtioissa (asia C-370/05, Festersen, tuomio 25.1.2007, Kok., s. I-1129, 24 kohta ja em. yhdistetyt asiat Santander Asset Management SGIIC ym., tuomion 15 kohta).

28 Nyt käsiteltävässä asiassa CIRC:n 61 §:n 1 momentista ilmenee, että kun maassa asuvan yhtiön velkaa kolmanteen maahan sijoittautuneelle yhtiölle, johon sillä on CIRC:n 58 §:n 4 momentissa tarkoitettu erityissuhde, pidetään 61 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla ylivelkaantumisena, sellaiseen velan osaan, jota pidetään ylivelkaantumisena, liittyviä korkoja ei voida vähentää määritettäessä tämän maassa asuvan yhtiön verotettavaa voittoa.

29 CIRC:n 61 §:n 1 momentista ilmenee myös, että tällaiset korot voidaan kuitenkin vähentää, kun luotonantajana oleva yhtiö asuu Portugalin alueella tai toisessa unionin jäsenvaltiossa.

30 Kuten Portugalin hallitus myöntää, jos unionin tuomioistuin katsoisi, että pääasian tilanne kuuluu pääomien vapaan liikkuvuuden piiriin, tämä tilanne merkitsisi sellaisen maassa asuvan yhtiön, joka ottaa luoton, jonka määrä ylittää tietyn tason, yhtiöltä, joka on sijoittautunut kolmanteen maahan, epäedullisempaa verokohtelua verrattuna sellaiseen maassa asuvaan yhtiöön, joka ottaa tällaisen luoton yhtiöltä, joka asuu maan alueella tai toisessa jäsenvaltiossa.

31 Tällainen epäedullinen verokohtelu voi saada maassa asuvan yhtiön luopumaan ottamasta velkaa, jota pidetään ylivelkaantumisena, kolmanteen maahan sijoittautuneelta yhtiöltä, johon sillä on pääasiassa kyseessä olevan lainsäädännön mukainen erityissuhde. Tällainen lainsäädäntö merkitsee siis EY 56 artiklassa lähtökohtaisesti kiellettyä pääomien vapaan liikkuvuuden rajoittamista.

32 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tällainen rajoitus voidaan hyväksyä ainoastaan, jos se on oikeutettu yleistä etua koskevista pakottavista syistä. Lisäksi kyseisellä rajoituksella on tällöin voitava taata kyseessä olevan tavoitteen toteutuminen, eikä sillä saada ylittää sitä, mikä on tarpeen tämän tavoitteen saavuttamiseksi (ks. em. asia Test Claimants in the FII Group Litigation, tuomio 13.11.2012, 55 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

33 Portugalin hallitus väittää, että pääasiassa kyseessä olevan lainsäädännön tarkoituksena on taistella veropetoksia ja veronkiertoa vastaan estämällä ”alikapitalisointikäytäntö”, jolla rapautetaan yhteisöveron veron perustetta Portugalissa maksamalla vähennyskelpoisia korkoja vähennyskelvottoman voitonjaon sijasta. Tässä käytännössä Portugalissa verotettavia tuloja siirretään tarkoituksellisesti kolmanteen maahan, mistä seuraa se, että yhtiön voittoa ei veroteta siinä valtiossa, jossa se on syntynyt.

34 Tältä osin on muistettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansallinen toimenpide, jolla rajoitetaan pääomien vapaata liikkuvuutta, voi olla oikeutettu silloin, kun se koskee erityisesti täysin keinotekoisia järjestelyjä, joilla ei ole taloudellista todellisuuspohjaa ja jotka on toteutettu ainoastaan sen veron kiertämiseksi, joka olisi normaalisti maksettava kyseisen jäsenvaltion alueella harjoitetusta toiminnasta syntyneistä voitoista (ks. vastaavasti asia C-524/04, Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation, tuomio 13.3.2007, Kok., s. I-2107, 72 ja 74 kohta ja asia C-182/08, Glaxo Wellcome, tuomio 17.9.2009, Kok., s. I-8591, 89 kohta).

35 Kun pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa lainsäädännössä tiettyjä korkoja, jotka maassa asuva yhtiö on maksanut kolmannessa maassa asuvalle yhtiölle, johon sillä on erityissuhde, ei voida vähentää määritettäessä tämän maassa asuvan yhtiön verotettavaa voittoa, se on omiaan estämään käytäntöjä, joiden ainoana tarkoituksena on kiertää vero, joka olisi normaalisti maksettava kyseisen jäsenvaltion alueella harjoitetusta toiminnasta syntyneistä voitoista. Tästä seuraa, että tällaisella lainsäädännöllä voidaan saavuttaa tavoite taistella veropetoksia ja veronkiertoa vastaan (ks. analogisesti em. asia Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation, tuomion 77 kohta).

36 On kuitenkin tarkistettava, ylitetäänkö kyseisellä lainsäädännöllä se, mikä on tarpeen kyseisen tavoitteen saavuttamiseksi.

37 Tältä osin unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että on katsottava, ettei kansallinen lainsäädäntö ylitä sitä, mikä on tarpeen veropetosten ja veronkierron estämiseksi, kun se perustuu objektiivisten ja tarkistettavissa olevien seikkojen tutkimiseen sen selvittämiseksi, onko liiketoimi luonteeltaan pelkässä verotuksellisessa tarkoituksessa toteutettu täysin keinotekoinen järjestely, ja kun kussakin tapauksessa, jossa saattaa olla kyse tällaisesta järjestelystä, verovelvollinen saa mainitun lainsäädännön nojalla mahdollisuuden esittää, joutumatta noudattamaan liiallisia hallinnollisia velvoitteita, näyttöä niistä mahdollisista liiketaloudellisista syistä, joiden takia kyseinen liiketoimi on tehty (ks. vastaavasti em. asia Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation, tuomion 82 kohta ja asia C-318/10, SIAT, tuomio 5.7.2012, 50 kohta).

38 Samoin unionin tuomioistuin on jo katsonut, että kun kyseinen liiketoimi ylittää sen, mistä kyseiset yhtiöt olisivat sopineet täyden kilpailun olosuhteissa, oikaisevan verotuksellisen toimen on, jotta sitä ei pidettäisi suhteettomana, rajoituttava siihen osaan, joka ylittää sen, mistä ne tällaisessa tilanteessa olisivat sopineet (ks. vastaavasti em. asia Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation, tuomion 83 kohta ja em. asia SIAT, tuomion 52 kohta).

39 Nyt käsiteltävässä asiassa on yhtäältä totta, että CIRC:n 61 §:n 6 momentissa säädetään, että lukuun ottamatta tilannetta, jossa luotto on otettu yksiköltä, joka asuu sellaisessa maassa tai sellaisella alueella, jonka verojärjestelmä on selvästi edullisempi, maassa asuva yhtiö, joka on ottanut luoton, jota pidetään ylivelkaantumisena, kolmannessa maassa asuvalta yhtiöltä, johon sillä on erityissuhde, voi osoittaa, että se olisi voinut saada samansuuruisen luoton vastaavin ehdoin riippumattomalta yksiköltä. Toisaalta CIRC:n 61 §:n 1 momentin nojalla ainoastaan sellaiseen velan osaan, jota pidetään ylivelkaantumisena, liittyviä korkoja ei voida vähentää.

40 Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisella lainsäädännöllä ylitetään kuitenkin se, mikä on tarpeen sen tavoitteen saavuttamiseksi.

41 Kuten tämän tuomion 20 kohdasta ilmenee, CIRC:n 58 §:n 4 momentissa määritelty erityissuhteen käsite kattaa tilanteet, joissa kolmannen maan luotonantajana oleva yhtiö ei välttämättä omista osuutta maassa asuvan luotonottajana olevan yhtiön pääomasta. Jos tällaista omistusosuutta ei ole, CIRC:n 61 §:n 3 momentissa tarkoitetusta ylivelkaantumisen laskentatavasta seuraa, että kaikkia näiden kahden yhtiön välisiä velkoja on pidettävä ylivelkaantumisena.

42 On todettava, että edeltävässä kohdassa kuvatuissa olosuhteissa pääasiassa kyseessä oleva lainsäädäntö vaikuttaa myös toimintaan, jonka taloudellista todellisuuspohjaa ei voida kiistää. Kyseisellä lainsäädännöllä, jossa oletetaan tällaisissa olosuhteissa maassa asuvan luotonottajana olevan yhtiön yhteisöveron veron perusteen rapautuvan, ylitetään se, mikä on tarpeen sen tavoitteen saavuttamiseksi.

43 Sikäli kuin tämän tuomion 21 kohdassa tiivistetysti esitettyjen Portugalin hallituksen toteamusten mukaisesti kyseessä olevaa lainsäädäntöä sovelletaan ainoastaan tilanteisiin, joissa luotonantajana oleva yhtiö omistaa välittömästi tai välillisesti osuuden luotonottajana olevasta yhtiöstä, jolloin tämän tuomion 41 kohdassa mainittu tilanne ei toteudu, on kuitenkin niin, että tällainen tämän lainsäädännön soveltamisalan rajoitus ei seuraa sen sanamuodosta, joka päinvastoin antaa ymmärtää, että se koskee myös erityissuhteita, joissa tällaista omistusosuutta ei esiinny.

44 Näissä olosuhteissa on todettava, ettei kyseisen lainsäädännön perusteella voida määrittää etukäteen ja riittävän täsmällisesti sen soveltamisalaa. Se ei näin ollen täytä oikeusvarmuudelle asetettuja vaatimuksia, joiden mukaan oikeussääntöjen on oltava selviä, täsmällisiä ja vaikutuksiltaan ennakoitavia erityisesti silloin, kun ne saattavat aiheuttaa yksityishenkilöiden ja yhtiöiden kannalta epäedullisia seurauksia. Sääntöä, joka ei täytä oikeusvarmuudelle asetettuja vaatimuksia, ei voida pitää tavoiteltuihin päämääriin nähden oikeasuhteisena (ks. em. asia SIAT, tuomion 58 ja 59 kohta).

45 Edellä esitetyn perusteella kysymykseen on vastattava, että EY 56 artiklaa on tulkittava siten, että sen vastainen on jäsenvaltion lainsäädäntö, jossa ei sallita maassa asuvan yhtiön luotonantajana olevalle yhtiölle, joka on sijoittautunut kolmanteen maahan ja johon sillä on erityissuhde, maksamien korkojen, jotka liittyvät sellaiseen velan osaan, jota pidetään ylivelkaantumisena, vähentämistä kuluna verotettavaa voittoa määritettäessä mutta jossa sallitaan tällaisten korkojen vähentäminen, kun ne maksetaan maassa asuvalle luotonantajana olevalle yhtiölle, johon luotonottajana olevalla yhtiöllä on erityissuhde, kun tilanteessa, jossa kolmanteen maahan sijoittautunut luotonantajana oleva yhtiö ei omista osuutta maassa asuvan luotonottajana olevan yhtiön pääomasta, tässä lainsäädännössä oletetaan kuitenkin, että kaikki viimeksi mainitun yhtiön velat kuuluvat järjestelyyn, jolla pyritään kiertämään vero, joka olisi normaalisti maksettava, tai kun kyseisen lainsäädännön perusteella ei voida määrittää etukäteen ja riittävän täsmällisesti sen soveltamisalaa.

Oikeudenkäyntikulut

46 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

EY 56 artiklaa on tulkittava siten, että sen vastainen on jäsenvaltion lainsäädäntö, jossa ei sallita maassa asuvan yhtiön luotonantajana olevalle yhtiölle, joka on sijoittautunut kolmanteen maahan ja johon sillä on erityissuhde, maksamien korkojen, jotka liittyvät sellaiseen velan osaan, jota pidetään ylivelkaantumisena, vähentämistä kuluna verotettavaa voittoa määritettäessä mutta jossa sallitaan tällaisten korkojen vähentäminen, kun ne maksetaan maassa asuvalle luotonantajana olevalle yhtiölle, johon luotonottajana olevalla yhtiöllä on erityissuhde, kun tilanteessa, jossa kolmanteen maahan sijoittautunut luotonantajana oleva yhtiö ei omista osuutta maassa asuvan luotonottajana olevan yhtiön pääomasta, tässä lainsäädännössä oletetaan kuitenkin, että kaikki viimeksi mainitun yhtiön velat kuuluvat järjestelyyn, jolla pyritään kiertämään vero, joka olisi normaalisti maksettava, tai kun kyseisen lainsäädännön perusteella ei voida määrittää etukäteen ja riittävän täsmällisesti sen soveltamisalaa.

Allekirjoitukset